

Asia: VN/796/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnittelu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta ja kannattaa erittäin lämpimästi tasa-arvosuunnitteluvuorokkeen sekä sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskevan tasa-arvolain säännöksen ulottamista varhaiskasvatukseen. Esitetty tasa-arvolain muutos tukisi varhaiskasvatukseen kirjattua tavoitetta edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnitteluvuoro olisi myös johdonmukainen koulutusjärjestelmän kokonaisuudessa. Lasten sukupuoli-identiteetti kehittyy jo varhaislapsuudessa ja on tärkeää, että kaikki lapset voivat kasvaa itsensä arvostetuksi tuntien riippumatta sukupuolestaan tai sen ilmaisusta. Tietoinen ja suunnitelmallinen tasa-arvon edistäminen on myös keskeinen keino purkaa yhteiskunnassa vallitsevia sukupuolistereotypioita ja sukupuolirooleja. Pienet lapset omaksuvat ympäristöstään erilaisia ajattelu- ja toimintamalleja ja onkin tärkeää, että kasvatustilanteissa pyritään sukupuolisensitiivisyyteen/ sukupuolitietoisuuteen.

Ollakseen tehokasta tasa-arvon edistämisen tulee konkretisoida varhaiskasvatuksen arjen käytännöissä. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että varhaiskasvatuksen järjestäjien ja tuottajien tasa-arvosuunnitteluvuoro on konkreettinen tapa tuoda tasa-arvon edistäminen osaksi käytännön varhaiskasvatustoimintaa. Viime vuosina toteutettujen selvitysten ja tutkimusten mukaan varhaiskasvatuksessa tasa-arvon edistämisen diskurssi on sinänsä vahva, mutta se ei kuitenkaan välttämättä näy konkreettisina tekoina varhaiskasvatuksen arjessa. Tasa-arvosuunnittelu korjaisi tätä puutetta, sillä se toimisi työkaluna tasa-arvon edistämisen konkretisoinnissa ja arvioinnissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa edelleen, että perustelut säädösmuutoksille koskien tasa-arvosuunnittelun ulottamista varhaiskasvatukseen olivat perustellut ja kattavat, ja niissä oli

huomioitu varhaiskasvatuksen erityispiirteet, kuten erilaiset varhaiskasvatusmuodot ja lasten ikä, hyvin. Esityksen 5 b §:n 4 momentissa olevat asiat ovat keskeisiä varhaiskasvatuksessa. Esityksessä myös lapsen osallisuuden tärkeys huomioidaan riittävällä tavalla.

Esityksen mukaan tasa-arvosuunnitelmaa tulee lähtökohtaisesti päivittää vuosittain. Tämä on kannatettavaa, sillä tasa-arvosuunnitelman tulisi olla varhaiskasvatuksen arjessa elävä ja kehittyvä asiakirja.

Opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan lausuttavana oleva esitys tasa-arvosuunnittelun toimipaikkakohtaisuudesta päiväkotien osalta ja toisaalta kunnan kanssa yhteistyössä laaditut yhteiset suunnitelmat perhepäivähoidon (sekä kunnalliset että yksityiset) että kunnallisen avoimen varhaiskasvatukseen osalta ottavat riittävällä tavalla huomioon erilaisten varhaiskasvatusmuotojen erityispiirteet. Päiväkodeissa työskentelevillä varhaiskasvatuksen opettajilla on osaamista tasa-arvon edistämisen kannalta keskeisten kehittämiskohteiden tunnistamiseen sekä kehittämistoimenpiteiden suunnitteluun ja arviointiin. Perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa henkilöstöllä ei ole samanlaisia kelpoisuus- ja osaamisvaatimuksia, joten onkin tarkoituksenmukaista, että näiden varhaiskasvatusmuotojen tasa-arvosuunnitelmat laaditaan yhteistyössä kunnan johdolla. Tämä mahdollistaa riittävän tuen suunnitelmien laadintaan, toteutukseen ja arviointiin. Päiväkodeissa tasa-arvosuunnitelma on tarkoituksenmukaisinta laatia toimipaikkakohtaisesti, jolloin siinä voidaan parhaiten ottaa huomioon toimipaikan kehittämiskohteet. Toimipaikkakohtaiset tasa-arvosuunnitelmat voidaan aidosti laatia henkilöstön yhteistyönä ja toimipaikassa olevia lapsia kuullen. Alle kouluikäisten lasten tasa-arvosuunnittelu poikkeaa kouluikäisten ja sitä vanhempien lasten ja nuorten tasa-arvosuunnittelusta, joten opetus- ja kulttuuriministeriön näkemyksen mukaan oppilaitosten yhteissuunnittelu saattaa vaarantaa pienimpien lasten tasa-arvon edistämisen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että tasa-arvovaltuutetulle on ehdotettu lisättäväksi henkilöresurssia varhaiskasvatuksen neuvonta- ja valvonta-asioiden hoitamiseen. Myös tasa-arvosuunnittelun vaikutuksia varhaiskasvatuksen henkilöstön työmäärään tulisi seurata.

Tasa-arvosuunnitteluvuorokauden laajeneminen varhaiskasvatukseen edellyttää varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uusimista sekä tukimateriaalien laadintaa ja täydennyskoulutusta henkilöstölle. Näiden osalta vastuutahona toimii Opetushallitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö on varannut määrärahaa tukimateriaalien laadintaan.

Tasa-arvovaltuutettu on kertomuksessaan eduskunnalle 2022 (K 1/2022 vp) suositellut, että tietoon tullee häirintään puuttumatta jättäminen katsotaan syrjinnäksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö puoltaa tätä suositusta, sillä se selkeyttäisi velvoitetta puuttua häirintään ja vahvistaisi siten lasten ja nuorten oikeutta turvalliseen ympäristöön varhaiskasvatuksessa ja opintojen ja opiskelujen aikana ja toisaalta henkilökunnan tietoisuutta velvollisuudesta puuttua häirintään. Ministeriö pitää hyvänä, että tällainen muutosehdotus on sisällytetty lausuntokierroksella olevaan luonnokseen hallituksen

esitykseksi yhdenvertaisuuslain muuttamisesta ja kannattaa vastaavanlaisen tarkennuksen lisäämistä tasa-arvolakiin. Yhdenvertaisuuslakiin ehdotettu uusi 14 § 3 momentti on muodoltaan seuraavanlainen ja vastaavanlainen säännös olisi mahdollista lisätä esim. tasa-arvolain 8 d §:ään uudeksi momentiksi, jolloin otsikko voisi olla esim. Häirintä työpaikoilla, oppilaitoksissa ja varhaiskasvatuksessa: ”Varhaiskasvatuksen järjestäjän tai palveluntuottajan tai koulutuksen järjestäjän menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos varhaiskasvatuksen järjestäjä tai palveluntuottaja tai koulutuksen järjestäjä saatuaan tiedon siitä, että lapsi, oppilas tai opiskelija on joutunut toimipaikassa, koulussa tai oppilaitoksessa 1 momentissa tarkoitetun häirinnän kohteeksi, laiminlyö ryhtyä käytettävissään oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi.”.

Tasa-arvovaltuutettu on kertomuksessaan eduskunnalle 2022 (K 1/2022 vp) niin ikään suositellut, että oppilaitoksissa tehtävän yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa edistävän työn sujuvuuden kannalta olisi tärkeää, että tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain oppilaitosten edistämiselvoitteita koskevat säännökset olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset, selkeät ja konkreettiset. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa tätä suositusta, sillä se osaltaan voisi parantaa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä oppilaitoksissa ja selkiyttää tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien laadintaa. Siksi opetus- ja kulttuuriministeriö toivoo, että oikeusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö voisivat vielä pohtia tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain oppilaitoksia koskevien pykälien yhdenmukaistamista ja selkiyttämistä ennen kuin lopullinen hallituksen esitys annetaan eduskunnalle.

Huomioksi 6 c §:n 2 momenttiin: oppilaitos ja varhaiskasvatus ovat eritasoisia käsitteitä. Jos pykälän tekstissä halutaan saman tasoiset käsitteet, varhaiskasvatuksen toimipaikka olisi lähempänä oppilaitosta.

Lehikoinen Anita
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Eskelinen Mervi
Opetus- ja kulttuuriministeriö - VAPOS